

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto III.

Ljubljana, dne 15. novembra 1937.

Štev. 4.

Najstarejša Univerza sveta, pariška Sorbonna, je izkazala priznanje našemu učenjaku Nikoli Tesli, ki živi v deželi dela, v Ameriki. To priznanje v obliki častnega doktorata je le droben kamenček v spomeniku slave, ki jo Tesla uživa v znanstvenem svetu. Doma iz kršne Like, se je ob težkih razmerah prebijal skozi srednjo šolo v Gospiću in Karlovcu, da je nadaljeval svoje študije v Gradcu. Njegova mladost je lepa harmonija volje in delavnosti, vztrajnosti in uspehov, ki krepko prepletajo vso njegovo življensko pot. Kljub svoji navezanosti na znanstveno delo je on eden tistih naših redkih velikih ljudi, ki tudi v tujini niso pozabili rodne grude. Ponosen je na svojo domovino Jugoslavijo, ki se diči s sinom Teslinega slovesa.

Zgledi vlečejo! Naj postane tudi Tesla vzornik slehernemu mlademu izobražencu! Nobena ovira ni tako velika, da bi je mladost ne zrušila. Noben problem ni tako težak, da bi ga bister duh ne zmogel. Noben problem ni tako močan, da bi ga silna volja mladega pokoljenja ne strla.

To je dokazal s svojim življenjem in delom naš Tesla, ta veliki svetnik znanosti. Posnemajmo ga!

Mladina in politika

(Nadaljevanje)

II. Naša orientacija.

V zadnji številki »Naše volje« smo v članku »Mladina in politika« prišli do zaključka, kar se tiče političnega udejstvovanja, da moramo biti idealni in požrtvovalni, odkriti in pošteni, da se mladina ne sme spuščati v politično zakulisno borbo, ali pa v strankarske omejitve, ampak mora imeti pogled na široko, to je preko vsega državnega teritorija in preko vseh faktorjev, ki pridejo pri tvoritvi tega teritorialnega odseka v poštev. Vendar pa mora mladina popolnoma jasno poznati bistvene značilnosti posameznih večjih ljudskih edinic. Te značilnosti bi bile v glavnem te: enotnost verske pripadnosti, enotnost narečja ali jezika, enotni običaji. Zelo važen pa je tudi politični in kulturni razvoj. Ako vzamemo sedaj pleme, narod, ali sploh kako edinico, ki se je spočetka razvijala pod enim vplivom, pa je kasneje pripadla pod drugega, ali pa se je več plemensko ali narodno sorodnih edinic združilo v eno organsko celoto, nastopi več momentov:

Da prenesemo te in zadnje ugotovitve na naš primer in pod vidik naše Jugoslovske orientacije bomo lahko pregledali in ugotovili ali je naše naziranje pravilno ali ne, kajti vsak nazor ima pravico, da obstoja in si pridobiva somišljenikov šele potem, ko ima z dokazili podprto upravičenost svojega obstoja.

Prvo vprašanje je vsekakor vprašanje etnografske razdelitve v okviru naše teritorialne zaokroženosti, kratko, ali smo Jugoslovani en narod, ali trije, ali še več.

Ako posežemo nazaj preko tisočletij v našo pradomovino in na naše prednike Praslovane, mislim, da ne bomo trdili, da je bilo tu več narodov in da so se ti narodi selili v sedanja bivališča kot posamezni narodi. Vedeti moramo, da niso bili pranarodi azijskega porekla tako strogo zdiferencirani, namreč narodnostno, ampak so se vršili boji med plemeni brez vsake narodne zavesti, temveč le za posest boljših zemljišč in lovišč. Vojne so nastajale radi čisto gospodarskih ozirrov. Zmagovalci so pač uživali zmago, premaganci pa so jim morali obdelovati polja. V takem razmerju s svojimi sovražniki so naši predniki dobili sunek od zadaj in so se morali začeti seliti na jug. Torej niso prišli ločeni v posamezne narode, ampak kot enotna jezikovna grupa, kot enoten plemensko rasni element. Da niso bili ločeni, imamo jasen dokaz v državi kralja Sama, državi, ki je segala od Baltika do Jadrana. Še lepše pa vidimo enotnost jezika pri Cirilu in Metodu.

Ko pa so bili po prihodu Madžarov Južni Slovani ločeni od severnih in prišli pod kulturne vplive tujih narodov, se je pričela diferencijacija in to na polju kulturnega razvoja. Zapadni del se je razvijal pod vplivom Germanov v smeri za-

padne Evrope. Na Dalmatinske Hrvate so vplivali Italijani. Srbi pa so bili pod vplivom Bizantinov, a ko so padli pod Turke, je kulturni razvoj pri njih popolnoma prenehal, pač pa se je nadaljeval razvoj združništva iz pradomovine dalje. Narodnostna zavest se je budila z narodno pesmijo, ki je obenem budila odporost Srbov proti tlačiteljem Turkom.

V takem položaju in v mirnem zatišju evropske politične koncentracije, se je razvijal najbolj zapadni del Južnih Slovanov, Slovenci, in sprejemal z germanizacijo vse pridobitve zapadne kulture prav tako Hrvatje, medtem ko so Srbi to zatišje branili. Tako je bilo mogoče, da sta se srednji in zapadni del — Slovenci in Hrvatje — mogla kulturno višje razviti, kot vzhodni del. Toda s tem še daleč ni rečeno, da sta iz teh dveh, kulturno višje stoječih delov nastala dva naroda. Vsi, zapadni, srednji in vzhodni del jugoslovskega naroda se je razvil iz enega stebela, iz južnoslovskega. Narodnostno in po poreklu tvorijo vsi ti trije deli enoto, različni so le, kar se tiče kulturnih smeri. Tako torej vidimo, da kulturni razvoj pod tem ali onim vplivom, prav tako tudi verska orientacija, ne more iz enotne razvojne podlage, iz enotnega naroda, stvoriti treh, štirih ali celo mogoče več narodov. Iz vsega navedenega sledi, da tudi pri južnih Slovanih ni mogoče govoriti o več narodih, nego le o enem — jugoslovskega.

Če pogledamo preko naših meja, menda ni nihče od nas toliko slep, da bi ne videl, da izven Jugoslavije za nas ni rešitve. Ako so nas pa razmere, tako politične, kulturne in gospodarske razdelile na nekake glavne tri grupe, ni s tem še rečeno, da se te razlike ne bodo tekom časa izenačile, tako da bo nastala iz treh različnih kulturnih otenkov ena kultura, iz treh jezikov, lahko rečemo narečij, en sam jezik. Razvoj se da siver zavirati, ne da se pa preprečiti. Ne pride pa v poštev notranja državna ureditev. Lahko smo razdeljeni na dve, tri ali več upravnih celot, glavno je to, da vse prebivalce teh upravnih področij preveva trdna zavest in neomajeno prepričanje, da so pripadniki sicer res nekoč razdeljenega, a zopet združenega naroda.

M. Š.

VSEBINA:

Mladina in politika. — 20 let boljševiškega režima. — Ob stopetdesetletnici Vukovega rojstva. — Skozi bratsko Bolgarijo. — Razvaline Žičkega samostana pripovedujejo. — Križem širnega sveta po pisano robo. — Naza! Naza! Naza! — Stari Graj. — Gospod Cepec se ženi... — Tehnični obzornik. — Poročila z naših zavodov. — Kultura. — Hipnotizem. — Skautska razstava. — Sport. — Šah.

Miklov:

20 let boljševiškega režima

Od leta 1917. pogrešamo v zboru slovanskih držav velesilo Rusijo. Od leta 1917. je Rusija internacionalna Zveza sovjetskih republik in vladajo ji tuji samodržci, Židje, Kavkazi, Mongoli.

V februarju leta 1917. se je zrušila carska Rusija, zrušil se je absolutistični fevdalni sistem. Zavladalo je liberalno meščanstvo, ki je z gesli o svobodi, enakosti in bratstvu, z zlagano demokracijo, z neodločnostjo in brezglavostjo spravilo rusko državo v popolno anarhijo. Prave oblasti ni bilo nikjer, tu so še vladali carski gubernatorji, tam že rdeči sovjeti. Oblast v Petrogradu sta si delila začasna vlada in mestni sovjet. Politično življenje v Rusiji je bilo skrajno razrvano, stranke in stranke so se množile, kakor gobe po dežju, najrazličnejše skupine liberalcev, marksistov, socialističnih utopistov so se borile med seboj in v nebrzdani svobodi hujskale, varale in ščuvale ubogo rusko ljudstvo. Plemiči, pristaši carizma pa tudi še niso obupali nad povratkom starega absolutizma. In še nekdo je upal zmagati: ekstremni marksisti, boljševiki.

Februarska Rusija boljševikov tako rekoč še sploh poznati ni hotela. Vso nevarnost je videla v desničarski, caristični protirevoluciji, boljševike je smatrala za norce ali za zločince in je njihovo moč omalovaževala. Zadnji resni poskus, da se obnavi red v državi, poskus vrhovnega poveljnika ruske armade generala Kornilova, ki je hotel proglasiti vojaško diktaturo, je predsednik začasne vlade Kerenski prav s pomočjo boljševikov preprečil. To je bilo oktobra 1917., ko je že država gorela v rdeči revoluciji. V noči od 6. do 7. novembra so zboljševizirane čete petrograjske garnizije zasedle Zimsko palačo, kjer je zasedala začasna vlada in aretirali vse ministre razen Kerenskega, ki je preoblečen v žensko obleko ušel. Oblast je prešla v roke vojnega revolucionarnega sveta petrograjskega sovjeta, kjer so že imeli večino boljševiki s Trockim na čelu.

Prava državljanska vojna pa se je s tem šele prav začela. Boljševiki so v začetku predstavljali majhno skupino, šteli so komaj nekaj deset tisočev. Toda bili so enotno organizirani, disciplinirani, agitirali so s kričečimi in vabljivimi gesli. Podpirali so jih Nemci, ki so prepeleljali boljševiškega šefa Lenina in njegove sodeluge iz Švice v Rusijo, podpiral jih je židovski velekapital (n. pr. bankir Jakob Schiff iz Amerike).

Državljska vojna je trajala tri leta in uničila ogromno narodnega premoženja. Po približnih cenitvah je izgubilo življenje 10 milijonov ljudi. Mnogo tvornic je bilo razbitih, delavci so pozabili, da delajo škodo samim sebi, ko uničujejo navidez imetje kapitalistov.

V tem so se mnoge pokrajine odcepile od Moskve, po načelu samoodločbe rodov, ki so ga boljševiki proglasili. A diktator Lenin, ki je prevzel vodstvo nad rdečo Rusijo, je takoj pokazal kako to načelo pojmuje in hkrati z belimi generali odstranil tudi samostojne vlade sovjetov v Ukrajini, Beli Rusiji, na Kavkazu. V letu 1922. je bil Lenin že popoln gospodar vse Rusije. A ni vladal dolgo. 22. I. 1924 je umrl. Za njegovo dediščino se je vnel srdit skrivni boj med njegovimi sodelavci, zmagal je Georgijec Stalin, ki je še danes diktator Sovjetske zveze.

Vprašanje je sedaj, kaj pomeni boljševiški režim za Rusijo. Rusko prebivalstvo je revolucijo podpiralo, verjelo obljubam boljševiških voditeljev. Ne moremo sicer odobravati strašnih pokoljev v revoluciji, toda če bi se življenjski stalež ruskega proletarijata resnično izboljšal,

bi marsikdo zatisnil eno oko pred boljševiški grozodejstvi. Kako je s položajem ruskega delavca, ruskega kmeta? Mnogo obiskovalcev Sovjetske Rusije iz zapadnih držav pa tudi naši ljudje, ki se od časa do časa vračajo iz sovjetskega »raja«, poročajo, da se življenjske razmere niso mnogo izboljšale, tu in tam so še slabše kot pred revolucijo. Pri tem moramo pomisliti, da je bila Rusija pred vojno najmanj razvita evropska država, kjer je delavstvo nosilo na ramah vse težave nastajajočega kapitalizma.

S kolektivizacijo (podržavljenjem) vsega gospodarstva so delavci samo izmenjali svojega gospodarja. Prej jih je izžemal zasebni podjetnik, sedaj jim ukazuje država, bolje rečeno množica uradnikov, ki so navadno vse drugo kakor pošteno, kar priznavajo sovjetski listi sami. Voditelji sovjetskega gospodarstva računajo z ljudmi kakor s stroji in z njimi tudi kot s stroji ravnaajo. Velikanska dela, ki so jih boljševiki brez dvoma izvršili, so vsa zgrajena z ogromnimi človeškimi žrtvami, kajti človek je pač zelo lahko nadomestljiv in malovreden stroj. Plače delavstva so silno nizke, kupna vrednost rublja je majhna. Stanovanjska stiska je velika, državna poslopja so izredno slabo urejena. Sovjetski uradni krogi sami priznavajo, da se prebivalstvo hitreje množi kakor se večja stanovanjski prostor. Življenjske potrebščine kupuje ruski delavec v zadrugah, kjer pa ni nobenega reda, kjer vlada brezdušna birokracija, se vrše tatvine, razmetava blago in denar. Naši komunisti pripovedujejo večkrat, da se delavcem mezda izplačuje v obliki brezplačnega bivanja v okrevališčih in zdraviliščih. Pripočeli bi jim, naj berejo sovjetske liste, ki se često pritožujejo nad skrajno nezadostno oskrbo prej omenjenih javnih ustanov.

Se slabše so razmere na kmetih. Boljševiki so si pridobili mučike z razdelitvijo veleposestev med male kmete. S tem pa so prelomili osnovno načelo marksizma, ki prepoveduje zasebno lastnino. Jasno je, da so zato sovjetski mogotci, brž ko so se čutili dovolj varne, kmalu sklenili, da odpravijo stanje, ki ni bilo v skladu z Marksom.

Parada sovjetskih letal v Moskvi

Že prej pa so naložili kmetom velike davke, da dobe potrebni denar za financiranje industrije. Ko se je v letih 1928/29 pojavilo občutno pomanjkanje žita, je vlada podvzela energične ukrepe, da zapleni skrito žito in ker pri tem ni delala razločka med revnimi in bogatimi, si je zasovražila oboje. S kolektivizacijo kmečkih posestev pa je izgubila še zadnje simpatije, ki so ji še morda med kmeti ostale. Tudi sicer so razmere na kmetih slabe: skrajno nezadostna zdravniška oskrba, strahovit alkoholizem, popolna nezobraženost ljudstva, slorabe sovjetskih uradnikov in slednjič še tako imenovana »prostovoljna« posojila.

Vsaka pritožba je brezuspešna, če ne kar nemogoča, kajti politični sistem, ki vlada, je diktatura, najbrezobzirnejša diktatura, ki ne prenese nobene kritike. Sovjetski listi sicer govorijo o samokritiki, avtokritiki, ki pa je izvedena tako, da sme vsakdo kritizirati nižje in sebi enake, višjih pa ne. Generalni tajnik komunistične stranke je vzvišen nad vsako kritiko. Ves navidezni demokratični sistem samo maskira diktaturo in služi kot uspešno propagandno sredstvo. Kajti za volitve je vložena samo ena kandidatna lista, ki jo sestavi komunistična stranka, bolje rečeno generalno tajništvo slednje. Volilci imajo samo pravico glasovati za predloženo listo.

Zadnji dve leti se vrše krvava obračunavanja med sovjetskimi šefi in odkrivajo vso gnilobo sovjetskega režima. V številnih procesih so obsojeni vodilni možje boljševiškega sistema radi korupcije, izdajstva, sabotaže, razgaljena je vsa nemoralna na najvišjih mestih in pod puškami rdeče vojske padajo stari Leninovi sodelavci. Z njimi pa se ruši tudi marksistični sistem. In to je za nas najvažnejše.

Dvajset let boljševiškega režima v Rusiji nam je dokazalo, da je marksizem neuresničljiva utopija. Realno življenje je zahtevalo svoje in sovjetski voditelji so morali v marsičem popustiti. Boljševiki spet priznavajo družino, ki je po Marksovih nazorih meščanska ustanova, govore o morali in kreposti, kar pomeni pravovernemu marksistu meščanski predsodek, priznavajo majhno zasebno lastnino, tolerirajo, čeprav neradi, pravoslavno cerkev in vero sploh; »začasno« so se odpovedali misli na svetovno revolucijo in maršali rdeče vojske so začeli tu in tam že govoriti o — ruski domovini.

Brez dvoma sovjetski prvaki, ki so vztrajali iz Marksove in Leninove ideologije, z vsemi temi novotarijami ne mislijo iskreno, prisilila jih je potreba čsa. Še manj je mogoče trditi, da strelja Georgijec Stalin židovske šefe iz kake nacionalne ruske zavesti. Kajti kakor je pometal z opozicijo na levi, tako je odstranil nasprotnike na desni. Stalinu gre za samovlado in ga ideje presneto malo brigajo, ruski narod pa še manj. Zato niso padli samo Zinojev, Kamenjev in drugi židovski levičarji, stara garda Lenina in Trockega, padel je tudi maršal Tuhačevskij s sedmimi drugimi generali, o katerih je težko verjeti, da bi bili vojaški izdajalci in yohuni inozemstva.

Neuspeh marksističnega poskusa v Rusiji nam dokazuje, da je naše odklonilno stališče nasproti marksizmu pravilno. Marksizem cepi narod na razrede in zahteva od njega, da se postavi sam proti sebi. In zakaj? Ne zato, da bi izboljšal položaj bednega ljudstva, ampak da v brezdušni diktaturi zavladala nekaj židovskih mogotcev. Dvajsetletni boljševiški režim v Rusiji nam jasno kaže, da je rešitev socialnega vprašanja po marksističnem receptu zgrešena in nemogoča.

Ob stopetdesetletnici Vukovega rojstva

Spomenik Vuku Karadžiću, ki so ga pred kratkim postavili v Beogradu

nim odkritjem in njegovim rezultatom, ne moremo pa nikoli prav razumeti in doumeti one neopazne životvornosti sile, iz katere raste duša naroda.

Vuk je nam vsem zna kot velik raziskovalec in odkritelj narodnega življenja in duha, narodnih umotvorov jezika, vere in običajev. Vendar to ni edina Vukova zasluga. Prišel je baš še pravi čas. Da ga ne bi bilo, ali da bi prišel nekoliko kasneje, bi bilo ono najlepše in najdragocenejše iz narodovega duha izgubljeno. Kot da bi ga vodila Previdnost, je prišel v času, ko so izumirali poslednji zastopniki narodnega tvor-

nega duha, poslednji veliki pevec narodne pesmi in viteštva.

Lahko rečemo, da je bil Vuk prvi srbski originalni pisec. Vsi Jugoslovenci brez razlike mu dolgujemo zelo mnogo. Veliko vprašanje je, ali bi bili Gaj, Vraz, Bleiweis, Levstik ono, kar pomenijo danes za naše slovstvo in kulturo, če bi Vuka ne bilo.

Še ena stvar je, ki jo moramo omeniti. To je prijateljska zveza med Srbom Vukom in Slovencem Kopitarjem, ki je bila že takrat živ simbol sodelovanja med dvema jugoslovenskima plebena. Vuk ni samo pesnik, pisatelj in zbiralec narodnega blaga, temveč tudi eden največjih stvariteljev velike Jugoslavije.

Vuk je bil velik kot človek in kot znanstvenik. Slava mu!

Vekoslav Bučar:

Skozi bratsko Bolgarijo

Potni vtisi ter beležke iz bolgarske preteklosti in sedanosti

Uvod.

V zadnjih letih sem petkrat prepotoval vso Bolgarijo z namenom, da čim bolj spoznam bratsko južnoslovansko državo in da čim globlje proniknem v miselnost bolgarskega ljudstva. To sem smatral tembolj za svojo dolžnost, ker tudi slovenski del našega naroda ni bil in še danes ni dovolj poučen o tem najvzhodnejšem delu Južnega Slovanstva. Krivdo temu je treba iskati predvsem v tem, da smo po svetovni vojni slepo verjeli vsem lažem, ki so jih širili med nami in vtihotapljali v naše časopisje tisti mednarodni krogi, ki so se bali in se še danes resno boje bratske sloge vseh Južnih Slovanov. Ti krogi, ki nam sicer kažejo prijazno lice, se dobro zavedajo, da bo konec njihove gospodarske nadvlade v Jugoslaviji in Bolgariji v trenutku, ko bo zvala dala med vsemi južnoslovanskimi rodovi resnična bratska sloga.

Moti se tisti, ki misli, da smo Jugoslovenci in Bolgari resnično svobodni, da si živimo v teoretično svobodnih in neodvisnih nacionalnih državah. To, da od časa do časa eni kot drugi eventualno svobodno izbiramo svoje župane, občinske odbornike, narodne poslance itd. še ni dokaz za to, da živimo res svobodno državno življenje,

neodvisno od kakršnihkoli tujih vplivov. Tuji vplivi na notranjo in zunanjo politiko obeh bratskih slovanskih balkanskih držav so izredno močni. In te močne vplive izvaja nad nami balkanskimi Slovani dobro organizirani mednarodni kapital, ki nam je potem gospodarske sužnosti do danes odvzel tudi že marsikatero politično svoboščino. Mednarodni kapital danes nam in Bolgarom diktira, v koliko smemo biti Jugoslovenci, v koliko Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari in v koliko smemo delovati na tem, da se Južni Slovani čim tesneje združimo v eno močno politično in gospodarsko celoto.

Interesi mednarodnega kapitala na Balkanskem polotoku, ki ga trenutno predstavljajo evropske velesile, gredo za tem, da smo Južni Slovani čim bolj razdvojeni ter da se medseboj bijemo okrog praznih pojmov in brezkoristnih stviri. Evropskim velesilam so razni spori in prepiri med posameznimi deli Južnega Slovanstva nujno potrebni, ker sicer ne bi mogli držati narode Balkanskega polotoka še dalje v gospodarski odvisnosti, prav gotovo pa mednarodni kapital ne bi mogel več brezobzirno eksploatirati našega prirodnega bogastva in naših delovnih sil.

Razvaline Žičkega samostana pripovedujejo

Gora in gozd obkrožata ozko globel, po kateri žubori potoček. Praprotni in grmičevje ga obkrožajo. Vse je tiho in mirno. Tudi ozka stezica se zdi popolnoma zapuščena. Tu pa tam srfota ptič in srebrne postvri se poigravajo v potočku. Nikjer nobenega sledu o človeškem naselju, le od daleč so vidna bivališča našega kmeta.

Sredi te samote stoji nemo razvaline starodavnega Žičkega samostana, ki je eden najstarejših v naši domovini.

Te razvaline pričajo o moči in slavi samostana, ki je bil ljubljenec ne samo cesarjev in velikašev, temveč celo samega papeža. V času svoje največje moči je igral na Štajerskem veliko vlogo in njegov sloves je bil razširjen daleč naokoli. In danes — danes pa stoji tu le kup razvalin, porušilih z mahom in bršljanom. Od vsega samostana je ohranjenih le nekaj sten, ki mrtve gledajo proti nebu in čakajo na svojo usodo. Edino srednji del, ki je dajal pobožnim prebivalcem nekoč krasno prebivališče, je še ohranjen, kajti njegove stene podpirajo močni oboki. Cerkev, nekoč dragulj gotske arhitekture, stoji danes vsa zapuščena in poleg nje smodniški stolp in majhna kapelica, ki še kljubujeta zobu časa. In to je vse, kar je še ostalo od nekoč tako razkošnega

samostana. Nekaj podrtih sten, obokov, popolnoma praznih, brez vsakega predmeta, ki jih je nekoč krasil. V bližini glavnega poslopja v majhni kotanjci pa se nahaja veličastna kamnita miza iz enega samega kamna, ki je nudila menihom prijeten odmor.

Legenda o nastanku tega samostana nam pripoveduje, da je bil grof Otokar II. blizu Konjice na lovu, kjer pa je od napora ves zmučen zaspal, dočim so se ostali lovci podili za plenom. Ko se je prebudil, je na svoje presenečenje opazil pod svojim plaščem zajca, ki se je skrival pred divjimi preganjalci. Takoj je sklenil na omenjenem kraju postaviti samostan, v katerem naj bi prebivali menihi, kakršne je nekoč videl v Dauphinu. Res so prišli prvi menihi iz Chartreusa in se začasno nastanili v župnišču v Konjicah, ki še danes obstoji, kjer so ostali do zgraditve samostana. Ustanovitelj samostana, mejni grof Otokar, je umrl l. 1164. na Ogrskem na božji poti v Palestino. O usodi njegovega trupla pripoveduje pripovedka naslednjo zgodbo, katere resničnost zgodovinsko ni potrjena.

Ko je grof Otokar II. umrl, so ga na njegovo željo pokopali v Žičkem samostanu. Pod cesarjem Jožefom pa je bil samostan, kakor mnogo drugih, razpuščen, Otokarjeve ostanke pa so pustili prenesti v samostan Rein, kjer so počivali že mnogi njegovi predniki. Na višje povelje so bili ostanke ustanovitelja Žičkega samostana pre-

nešeni najprej na grad Konjice, kjer so bili shranjeni. Leta so minevala in na krsto so polagoma pozabili. Slednjič pa so v samostanu Rein opazili, da objubljenе krste le od nikoder ni ter so začeli povpraševati po njej. Končno je prišel odposlanec višjih oblasti v Konjice s stroгим naročilom, da se mora krsta s truplom nemudoma odpraviti v Rein. To je zaleglo in na gradu je nastalo mrzlično povpraševanje po ostankih ustanovitelja nekoč tako mogočnega samostana. Toda nihče ni vedel o omenjeni krsti ničesar. Izginila je brez sledu. Končno so začeli povpraševati tudi med služabništvom in našel se je star hlapec, ki se je spominjal trohle krste. Povedal je, da je našel na podstrešju trohlo krsto napolnjeno s kostmi in ker mu je bila napoti, jo je vrgel na smetišče. Razburjenje je bilo radi tega na gradu veliko, kajti tega vendar niso mogli sporečiti v Rein. Dolgo časa so razmišljali, kako bi se rešili iz te zagate in končno so našli izhod. V tih noči so se podali grajščinski hlapci na bližnje vaško pokopališče, kjer so izkopali krsto nedavno umrlega kmeta, ki je bil daleč naokoli znan po svojem blagem sreču in po svoji veliki pobožnosti. Kostmi so položili v primerno krsto in jo z vsemi častmi odpredali v Rein. Tudi v Reinu so ga sprejeli z istimi častmi, misleč, da so ostanke slavnega grofa. In tako počiva še danes slovenski kmet v družbi nekdanj tako mogočnih štajerskih vojvod.

Ab:

Stari Graj

Najprej moram povedati, da je bila jesen. Kajti le ta je tako žalostna, medla in težka, kot si mislim oni dan.

Počasi in medlo so padale kapljice z neba. Saj niti prav deževalo ni, le drobno je pršilo v gostih in tankih curkih, kot prvi žarki jutrnjega sonca, ki bežno božajo mokro travo. Mehko sivo blato na cesti je bilo vse spolzko in globoko se je ugrezalo pod nogami. Gore so bile zastrte v gost zastor mokre megle in so strmele kot skrivnostne sence v dolino. Nebo je bilo kot sivo morje, nizko in z dnem, posutim z drobnim, črnikaštim peskom, ki se je venomer dvigal in padal.

Oni dan je dotrpela Grajeva mati. Še zvečer ni sama vedela, da je bolna. Toda že naslednji dan pred kosilom so jo našli mrtvo v sobi. Stari ni bil nič preveč začuden, ko je zvedel za ženino smrt, kajti bil je pravi čudak. Veroval ni ne v Boga, ne v hudiča, pa tudi nikdar ni hotel nikogar prepričati, da Boga ni. Za vse na svetu ga ni bilo pripraviti v cerkev, tako ne na pokopališče. Vedno je šel le do vrat, dalje nikoli. Znanci so bili večkrat radovedni in so ga spraševali, zakaj ne gre naprej s pogrebi. Stari Graj pa jim je odgovoril le enkrat. Rekel je: »Tu je prostor za mrliča, sam bom prišel sem, ko bo končano moje življenje. Že od mladosti ne pomnim, da bi prestopil ta vrata. Ne bom skrunil svoje noge v starosti. Svoboden sem in grem le, kamor se mi ljubi!« Prav tako ga tudi ni pretresla nobena stvar. Če so se ljudje bali bolezní, se je stari veselil, bal se ni ničesar. Ravno tako malo se je zmenil za ženino smrt.

»Kaj hočemo, nihče ne živi večno,« je dejal in se odpravil za svojimi opravki. Če se ne bi sin pobrigal, bi ostala mati tako, kot je umrla.

Naslednji dan je bil za vso družino žalosten. Visoko na odru je ležala mati, sveče so gorele ob njej, vsaka z drugačnim plamenom. Utrinjali so se jim goreči jeziki, ki so švignili včasih prav visoko in pod strop so se vzdigovali temni oblaki dima. Mimo so hodili ljudje, zagrjeni v temne obleke.

Ljudje so hodili mimo mrtvaškega odra. Prišli so pogrebcí, zaprli so krsto, jo naložili na

voz in odpeljali. Za njimi je stopal prvi stari Graj s sinom, nato ostala družina in drugi ljudje, vsi odeti v ponarejeno tožnost, jokavost in molitev. Videl sem jih še malo prej vesele in zadovoljnih obrazov, ko so stali pred hišo, si pripovedovali vesele reči, se prerekali in celo preklinjali so nekateri.

Že so bili pred pokopališčem. S težavo so spravili pogrebci široka in nerodna nosila skozi vrata. Stari Graj se je tedaj mahoma ustavil, za njim pa tudi ves sprevod. Sin je začuden pogledal očeta in obsodbo sem bral v njegovih očeh. Sodil je očeta, smrt ga je približala materi.

M. Charne:

Gospod Cepec se ženi . . .

Bilo je sredi julija. Zrak je kar migotal od vročine, ki jo je izpuhtevala žejna zemlja. Nič manj ni bil žejan gospod Lukež Cepec, ki je hladil in močil razbeljeno grlo v prijetnem hladu vinske kleti. Njegova kapljica je slovela sedem ur hoda na okoli: no, pa saj je bil vinček, da bi ga angeleci pili, ko bi le usteca imeli. Še celo gospodu »tehantu« je bil všeč, pa ne samo pri maši, ampak tudi kot privatniku mu je dobro teknil.

Torej tistega julijskega dne se je gospod Lukež Cepec hladil v svoji vinski kleti in zalival svoje križe in težave. Kaj pa mislite! Kar na lepem so ga pustili na cedilu vsi hlapci od Mihe pa do Janeza in mu odpovedali službo. Da je bila kupa gorja napolnjena prav do vrha, mu je odpovedala še stara Mina, ki je služila pri njihovi hiši kar je pomnil.

Temne misli so se mu podile po glavi. Ali naj vse skupaj proda? Ali naj se ubije? Ne, samo smrti ne. Da bi drugi uživali to, kar je prigaral on in njegovi predniki! Ne, tega pa že ne. Pa se spomni besed svoje rajne matere, Lizka ji je bilo ime, ki mu jih govorila na smrtni postelji: »Luka moj dragi! Poglej, jaz odhajam in če mi bo ljubi Bog milostljiv in me sprejme v nebesa, ga bom prosila, da ti da dobro ženo in skrbno

»Oče, vsaj danes pospremite mamó v poslednji dom!« so prosile njegove oči. Prav tako pa so bile zgovorne starčeve. V njih pa je bilo samo zlohotno sovraštvo in prezir. Ni se sramoval pogrebecev, ko mu je prišla kletev z ust:

»Proketo, še danes me hočeš jeziti s tem peklenkim krajem!« in ostal je pri vratih. Sin je bolno trpel in se sramoval očeta, ko je stal poleg groba.

Tedaj se je nenadoma dež spremenil v sneg in pogrebci so vsi beli prišli v vas. Bili so veseli, le stari in sin sta bila nekako pobita.

Ko sem čez mnogo let zopet prišel tja doli, je bil Graj prvič mimo železnih vrat. Ležal je v grobu tik svoje žene. In tedaj je sijalo sonce na nebu in škrjanec je žgolel nekje v višavah svojo pesem polja.

mater otrok, brez katerih menda ne bosta. Žene ti manjka, Luka, žene. Poznam Bogatajevo Rozi. Marsikdo bi si obliznil prste, če bi jo dobil. Zpomni si, vseh deset prstov bi si obliznil. Pa mi smo bili vedno z njimi dobri, kar stopi do starega, pa mu reci tako . . .« Več ni mogla, kajti že je stala pred božjim stolom. No, mislim, da je dobila večno plačilo.

Torej žene mi manjka, samo žene in prav nič drugega. Dobro, se pa oženim. Kar precej stopim k Bogataju, pa mu povem, kaj mi je naročila mati na smrtni postelji. Brž je zvrnil še eno majolko božjega soka in se odpravil k Bogataju. V hlevih je živina žalostno mukala, ker ni bilo nikogar pri hiši, da bi se brigal zanjo. Jezno je zaloputnil kletna vrata, jih skrbno zaklenil in se je počasi odpravil k svojemu bodočemu tastu.

»Mimogrede se oglašim še pri Potočniku in ga vprašam, če bi morda dal svoja sina meni za hlapca. Pa pri Ogrinovih imajo tudi pripravno dekle, ki bi lahko Roziki pomagala pri kuhi. Kar pri obeh se oglašim, saj brez poslova itak ne morem shajati.«

»Kam pa tako zamišljen, Luka,« ga ustavi gospod dekan.

»K Bogataju grem pogledat za nevesto!«
(Nadaljevanje na 6. str. spodaj)

naj se vrnem. Kazal je na sever in klical: Naza! Naza! Naza! Kaj naj to pomeni?«

»Tega ne ve noben belec; noben Indijanec ne bi tega izdal,« je odgovoril tolmač. »Trgovci menijo, da pomeni Suženjsko reko, polarno zvezdo, duha severa, severni veter, severni sij in Ageterja, božanskega bizona.«

»No, povejte poglavarjem, da naj sporoče Ageterju, da že štiri mesece lovim mladega bizona in da ga bom še naprej.«

»Zelo ste nespametni,« se je vmešal poveljnik s svojim uradnim glasom. »Indijanci vam ne bodo nikoli dovolili, da odvedete s severa živega bizona. Žival časte in obožujejo. Čudež je, da vas še niso ustavili.«

»Kdo naj me ustavi?«

»Indijanci. Ubili vas bodo, če se ne vrnete.«

»Pah! Ne pripovedujte tega amerškemu prejiškemu lovcu.« Lovec je za trenutek pomolčal in priprl oči, iz katerih se je zasvetilo kot moder ogenj. »Ni zakona, ki bi mi to prepovedal, nič razen indijanskega praznoverja in grabežljivosti ljudi družbe Hudson-Bai. In jaz sem star lisjak, ki ga sčene ne more prevariti. Že dolga leta so se uradniki trgovske družbe trudili, da se nobenemu raziskovalcu ne dovoli v deželo. Niti sir John Franklin, angleški polarni raziskovalec, ni mogel za svoj denar od njih dobiti hrane. Družba se veže z Indijanci proti trgovcem in nastavarjem. Zakaj? Zato, da lahko nemoteno goljuvfa uboge divjake, ko jim daje malenkosti za

kože, ki so vredne milijone. Mislite, da ne vem, zakaj se mi ni posrečilo dobiti nobenega Indijanca, da bi mi pomagal? Ali sem zato, jaz, prejiški lovec, tisoče milj sam potoval, da se tu ustrašim vas in nekaj norih Indijancev? Ali sem zato štirideset let sanjal o bizonih? Sedaj naj pobegnem zopet na jug, ko sem komaj pričel čutiti sever? Ne!«

Premišljeno je pljunil vsak posamezni poglavar lovcu v obraz. Medtem, ko so mu to storili, je ta stal nepremično, potem pa si je mirno obrisal obraz in se s čudno mrzlim glasom obrnil k tolmaču:

»Recite jim, da tako kažejo svojo pravo naravo, ko pri posvetovanju žalijo tujca. Recite jim, da niso niti babe, temveč ubogi, klaverni, izstradani psi. Recite jim, da jim obračam hrbet. Recite jim, da se je bledoličnik bojeval s pravimi poglavarji, ki so bili divji in hrabri kot orli in on obrača psom hrbet. Recite jim, da sem jaz mož, ki bi jih učil gojiti bizone in jih braniti pred mrazom in volkom. Toda oni so zaslepljeni. Recite jim, lovec gre na sever.«

Iz vrst poglavarjev se je slišalo mrmranje, kot grozeče, bližajoče se grmenje.

Lovec jim je obrnil hrbet. Nenadoma je opazil, kako je mršav divjak skočil iz njegovega čolna. Na lovčev vzklik je Indijanec skočil na suho in začel teči. Ukradel je zavitek. In posrečilo bi se mu, da bi ušel, če bi ne naletel na nepričakovano oviro.

Belec orjaškega telesa mu je zastopil pot in dve veliki roki sta zagrabili tatu za rame. Takoj se je zakotalil zavoj po tleh, Indijanec pa je zletel po zraku in padel v vodo. Ostali so dvignili krik. Tat pa je kot zblaznel začel plavati k obrežju. Orjak je dvignil ukradeno vrečo in jo vrgel nazaj v čoln. Nato je ponudil tujcu ogromno roko prijateljsko nasproti.

»Jaz sem Rea,« je dejal z globokim glasom.

»In jaz sem Jones,« je odvrnil lovec; hitro je udaril v ponujeno dlan. Pred temi orjaškim možem se je zdel sam kakor senca. Rea je bil visok najmanj meter pet in devetdeset, ramena široka meter, gora iz kosti in mišic. Njegova velika, kuštrava glava je bila nasajena na bikovskem vratu. Širok obraz z nizkim čelom, oglato brado in velikimi hladnokrvnimi očmi, ga je izdajal za močnega, energičnega moža.

»Gospod trgovec!« je zaklical poveljnik postaje. »Premislite dobro, preden se spustite v razgovor s tem človekom!«

»Hudič naj vzame vas in vaše domišljave, pasje rdečkarje!« je zaklical Rea. »Naletel sem na moža svojega kova, na rojaka in grem z njim.« Pri tem je potisnil nekaj vsiljivih Indijancev tako brezskrbno in trdo v stran, da so se zavalili po travi.

Počasi je množica rasla in ponovno obkrožila pristanišče.

(Nadaljevanje sledi)

Tehnični obzornik

Gumi

Prejšnji predsednik ameriške Zveze za pridobivanje gumija, Harey Firestone, je znan v svoji domovini kot zelo molčeč mož. Zato je bila prava senzacija, ko je na vsakoletni pojedini Zvezice leta 1917 zanosno izjavil: »Gumi je najvažnejši gospodarski produkt sveta.«

Navzoči delegati so bruhli v smeh. Zdelo se jim je, da predsednik malo pretirava. Vendar so bile njegove besede precej blizu resnici.

Gumi spremlja človeka od zibeli do groba. Danes to drži še v večji meri kot pred vojno. Pred vojno so res dojenčki sesali mleko iz steklene po gumijasti cevi. Toda umivali so jih s pravo morsko gobo. Danes jih tudi umivajo z gumijasto gobo. Takrat so se otroci vozili na triciklji, katerih kolesa je obdajal čisto ozek rob gumija, a danes imajo že prave pravcate pneumatike.

Neprestano imajo ljudje opravka z gumijem tudi v poklicu. Kirurg si za operacijo natakne gumijaste rokavice, lekarnar opremi stekleničice z gumijastim zamaškom, potapljač se obleče v gumijasto obleko. Anglež ne more živeti brez svojega »Waterproof«, t. j. plašča, ki je znotraj prevlečen z gumijem, Amerikanec ne brez tobačnice iz gumija, ko pa pokadi svojo pipo, zveči gumi, in da ne zveči tobačnice, kupi zvečilni »Wrigley« gumi. Gospodu Wrigleyu je gumi pomagal do nebotičnika v New Yorku, ki je bil do l. 1931. največji v Zedinjenih državah.

No, če je gospod Firestone pretiraval, je to storil v zelo mali meri. On je resnico le malo »zaokrožil«, in to je pri ljudeh, ki imajo vse življenje opravka z gumijem, zelo razumljivo.

Bombaž

Že od izгона prvih ljudi iz raja, je vprašanje obleke, prav tako kakor skrb za hrano, eden glavnih problemov življenjskega gospodarstva.

V Novem svetu so bile tkanine iz bombaža prav take kot vse druge tkanine. V Starem svetu pa so ljudje najprej obdelovali volno, potem najbrže lan ter konopljo in šele dosti pozneje bombaž.

Bombaž je tipična rastlina vročih krajev. On potrebuje mnogo vode, kadar raste in mnogo vročega sonca, ko zori. Zato je razumljivo, da je prva vest, ki jo imamo o njem, v zvezi z imenom indijskega junaka Manu-ja, ki je bil sin sončnega boga in nekak indijski Noc. Tudi on je preživel svoj vesoljni potop, kot pravi indijsko sveto pismo, in pristal s svojo ladjo na visoki gori. V znamenitih »Manujevih zakonih«, je svečenikom zapovedano nositi pri obredih okoli glave tri niti iz bombaža, predpis, ki se ga indijski duhovniki še danes strogo drže.

Pridobivanje bombaža je bilo nekoč doma na severozapadu Indije, najbrže v Pandžabu, kjer se ga še danes največ pridobiva. Od tu se je razširil preko Indije, nato je potoval po istih cestah, po katerih je potovalo toliko drugih stvari: čez Iran in prednjo Azijo na sever in zapad.

V zadnjih stoletjih pred našim štetjem je dosegel bombaž obale Sredozemskega morja, Palestino in Sirijo, od koder je prodril v Grčijo. Grki so ga prvič spoznali med pohodi Aleksandra Velikega. S tem je bombaž dosegel »kulturni svet«. Razmeroma kmalu se je razširil na vso Evropo, nato na druge kontinente. Danes predstavlja eno največjih gospodarskih dobrin, ki bi jo svet zelo pogrešal, če bi je ne imel.

●
SIRITE »NAŠO VOLJO«!

Poročila z naših zavodov

Klasična gimnazija v Ljubljani

Življenje na našem zavodu je postalo v zadnjem času kar razgibano. Za »Našo voljo« in za Sokola se kaže vedno večje zanimanje. Tudi število naročnikov »Naše volje« je precej naraslo. Vendar se pa za »Našo voljo« ne zanimajo samo naročniki, temveč jo berejo tudi drugi dijaki, kar kaže na vedno večjo popularnost lista. Tudi med gg. profesorji je »Naša volja« precej priljubljena in odobravajo njeno delo...

»Zar« marljivo deluje. Na sestankih čitajo dijaki svoje lastne sestavke in recitacijo dela naših pesnikov. Na zadnjem sestanku je tovariš Arko predaval o nacionalizmu, tovarišica Pregljeva je čitala spis »S ceste«, tovariš Pavčnik pa je recitiral Zupančičevo »Našo besedo«.

Državna učiteljska šola v Ljubljani

Na našem zavodu si je zadal odbor »Jadranske straže« kaj lepo in vzorno nalogo. Dobro se zavedajo, da je baš učiteljskemu naraščaju najbolj potrebno spoznavanje svoje domovine, je sklenil prirediti na praznik dne 5. decembra Miklavževanje s peštrim sporedom. Čisti dobček naj bi služil kot gnotna podpora revnim gojencem za izlet na naš Jadran.

Na zavodu se vrše mrzlične priprave, da prireditev kar najboljše uspe.

»Jadranska straža« na drž. učit. šoli vabi vse srednješolce in srednješolke, da se te prireditve udeležijo v čim večjem številu in s tem pokažejo svojo naklonjenost važni misli, ki jo vrši organizacija na naših srednjih šolah.
Pc

Mestna ženska realna gimnazija

Maturantke žen. real. gimnazije prirede 12. decembra v Kazini svojo čajanko. Odbor vladno vabi vse Voljašice in Voljaše, da se čajanke udeležijo. Opozorjamo, da ona čajanka, ki je bila v prejšnji »Naši volji« najavljena za ta datum, ni prireditev I. Drž. real. gimn., temveč mestne ženske realne gimnazije.

II. državna realna gimnazija

V nedeljo, 24. oktobra, se je v telovadnici na našem zavodu, vršil občni zbor Podmladka JS. Po prečitaju poročil o delovanju lanskega odbora, je sledila glavna točka — volitve novega odbora. Takega ognja, kot to pot, že zlepa ni bilo. Postavljeni sta bili dve listi. Nosilka prve je bila osmošolka Dobrilova (8.b), nosilka druge pa Zupančičeva (8.c). Vse je že kazalo, da bo izvoljena Dobrilova, saj je delala pri Podmladku, odkar je bil na zavodu ustanovljen, toda pri štetju volilnih list-

Gospod Cepec se ženi...

(Nadaljevanje s 5. strani)

»Glej ga, glej! Luka misli skočiti v zakonski jarem! Pa meni nič ne poveš! Kaj nisem dobri pastir?«

»Ja, naj gospod ne zamerijo, pa vse je prišlo tako hitro...«

»Kaj? Celo tako daleč je že. No, Luka, kaj takega pa res ne bi pričakoval od tebe!«

»Naj me gospod ne razumejo napačno! V hudih škripcih sem. Hlapci so mi odpovedali, Mina mi je odpovedala, vsi so me zapustili. Res ne vem drugega izhoda kot ženitev!«

»No, bene, sin moj. Da, še to sem ti hotel reči, če prideš kaj okoli župnišča, pa prinesi s seboj kako pletenko tistega iz tretjega soda.«

»Bom, prečastiti! Hvaljen Jezus!«

»Na vekomaj amen.«

Že se je kazala izza drevja Bogatajeva hiša, vsa bela in okrašena kot nevesta, ki pričakuje prihod svojega dragega. Lukove oči so se kar

pasle po zemlji, plezale po drevesih in vzpenjale po stenah hiše. To vse bo njegovo. Kaj Rožika! Zemlja, zemlja. Od babe ni še nihče živel, kvečjemu umrl. Da bi le šlo vse po sreči. Pa ta prekleti pes, ki se mu zaletava pod noge. Da bi imel vsaj kako prekljo, da bi tega zlomka lahko odgnal. Iz hiše pa tudi nobenega. Kaj ga mislijo prepustiti temu ščenetu, da se z njim zabava in ga ne pusti niti koraka dalje. Pa vedno bolj in bolj je predrzno! Saj mu bo še hlače pomcrilo! No, takega sprejema pa tudi ni pričakoval! Za trenutek izpusti pasjo mrcino iz oči in se ozre po pripravni palici, kar hlače presunljivo zahrkajo in od zadnje plati mu mahedra krpa, kot da ne bi nikoli spadala k njegovim hlačam. Zazdi se mu, da sliši pritajen smeh. Hitro se ozre po oknih in zazdi se mu, da je med nageljni izginila kodrasta glavica Bogatajeve Roze. V tem pa že začuti pasje zobe, ki so se nemilo zadrli tja, kjer dobi hrbet drugo ime. V hipu pozabi na Rozko, na mater in na gospoda dekana in jo ucvre kar ga noge neso proti domu.

»No, ženil se pač ne bom nikdar več,« si je dejal, »raje ostanem samec.«

Tako se je končala prva in zadnja ženitev gospoda Luke Cepca.

kov se je izkazalo, da ima 13 glasov premalo. Dobila je 171 glasov, dočim jih je imela druga lista 184. Da ne bo nezadovoljstva ne na eni, ne na drugi strani, je g. prof., ki je poverjenik za naš zavod, sestavil po poroču novo listo iz obeh prejšnjih, ki sta tako dobili vsaka po pet mandatov.

Toda nemira še ni bilo konec in g. prof. je zato občni zbor zaključil.

Mnogo nemirnih volilcev je zahtevalo, da se ta občni zbor razveljavi, češ, da se ni ravnalo po pravilih, toda pozneje se je izkazalo, da je to neutemeljeno in obveljala je nova lista: predsednica: Zupančičeva (8.c), podpredsednica: Dobrilova (8.b), tajnik I.: Erženova (7.c), tajnik II.: Kljunova (7.b), blagajnik I.: Gspanova (6.a), blagajnik II.: Bačičeva (7.b), odbornice: Podbojeva (8.b) in Pustova (6.b). Revizor: Cerer (8.a), Avčimo (6.b).

Članice novega odbora so si podale roke in sklenile, da bodo delale skupno, ne glede na osebne nazore, samo da bo v korist Podmadku in zavodu!

Tako je prav! Zakaj bi cepili svoje sile, če lahko skupno več napravimo.
P.T.

Državna realna gimnazija v Mariboru

Tudi letošnje leto, že tretje po številu, je začelo z mrtvilom, ki vedno bolj zajema dijake. Kje leži vzrok je jasno vsakemu, kajti še nikoli niso prišli razni strici in tete do izraza, kakor ravno v zadnjih časih.

Vse šolske organizacije spijo in letos še ni bilo niti enega občnega zbora (razen skautskega). Jadransko stražo dijaki bojkotirajo, kajti nobeden odbor ni mogel delati vsled nerazumevanja gg. profesorjev. Tako JS ni dijakom ničesar nudila razen obveznosti za plačevanje članarine.

Dijaki nacionalisti še daleko vodijo pred drugimi. Tu in tam se opazi kako kdo prevaža po žepu oguljeno Stražo v viharju in to je vse njihovo izživljanje.

6. tega meseca so dijaki-šahisti igrali simultanko proti talentiranemu Ferenčaku. Uspeh je zadovoljiv in vidi se, da zanimanje za šah raste.

Drugič nekaj o nameravani višji in nižji gimnaziji.

Vsako številko »Naše volje« bomo z veseljem pozdravili.

Zdravo!

R.

Objava

Mladinski odsek Strelske družine v Ljubljani priredi 1. decembra t.l. ob 17.30 uri v veliki dvorani Narodnega doma spominsko proslavo Ujedinjenja. Vabimo vse člane in prijatelje M. O. S. D., da se udeležijo.

Odbor.

Kultura

Razstava bratov Šubicev

8. novembra dopoldne je predsednik Narodne galerije otvoril razstavo del Janeza in Jurija Šubice, katerih imena se blestita v slovenski likovni umetnosti v drugi polovici 19. stoletja. V prostorih Narodne galerije in v Jakopičevem paviljonu so zbrana dela teh dveh slikarjev-mojstrov, ki sta izvršila naloženo poslanstvo in ustvarila delo, ki mu pripada osrednja važnost v naši novejši umetnosti. Glavna njihova zasluga je, da sta zvezala sodobnost z zadnjimi odmevi romantike ter se tako prva poglobila v osrčje moderne. Brez bratov Šubicev bi impresionistov ne mogli dobro razumeti, prav tako bi bil nerazumljiv Ažbe in njegov rod. Vendar pa vkljub temu še nismo imeli prilike spoznati celotno delo teh dveh mojstrov, temveč le drobce, ki nam Šubice ne pokažejo v pravi sliki, ki nam ne razkrijejo mojstrovo umetnost in plodovitost.

Vsak Slovenec, ki ga zanima delo teh dveh genialnih slikarjev, in slovenska umetnost sploh, bo z veseljem pozdravil razstavo, ki je tako popolna in dobro organizirana, da bo gotovo dosegla svoj namen: pokazati vsakemu Slovencu delo in umetnostno zgodovinsko podobo Janeza in Jurija Šubice.

Janez Šubice se je rodil 1850 v Poljanah nad Skofjo Loko. Njegov oče je bil znani podobar

in slikar Štefan Šubice. Splošno je bila vsa Šubiceva rodbina nadarjena za slikanje, saj so poleg že znanih bratov Janeza in Jurija, ki sta bila pač najbolj talentirana, slikali tudi oče obeh bratov in njihovi bratje Alojzij, Valentin in Pavle. Janez se je učil pri očetu in pri Janezu Wolfu, ki je učil tudi njegovega brata Jurija, ki se je rodil pet let pozneje kot drugi sin očeta Štefana in matere Ane. Dvajsetleten je Janez odšel v Benetke, kjer je slikal tri leta. Nato je živel v Rimu, pozneje na Dunaju, zadnja leta svojega kratkega, a plodnega življenja pa je prebil v Kaiserlauternu, kjer je umrl (1889) in kjer je tudi pokopan. Njegov brat Jurij je bil sprva na Dunaju, svoja najlepša dela pa je ustvaril v Atenah, kjer je bil leto dni, in v Parizu (deset let), kjer je ustvarjal za mojstre Hynaisa, Brožika in Munkacsyja. Umrl je na gradu Raschwitzu pri Lipskem eno leto po smrti svojega brata. Oba brata se odlikujeta s svojo dovršenostjo v slikanju in izredno tehniko, kakršno malokje lahko opazimo pri slovenskih slikarjih. Na razstavi, kjer je zbrano vse življenjsko delo obeh bratov, bomo tudi lahko opazili precejšno razliko v načinu ustvarjanja njihovih slik. Janez se je držal rajši starejše klasične šole, vendar se je posluževal že vseh modernih sredstev v kolikor so ta bila na razpolago. Jurija lahko imenujemo zastopnika naše prve moderne, ker se je otrešel romantičnih vplivov.

Stane:

Hipnotizem

V knjigah, ki opisujejo življenje starih kulturnih narodov, lahko spoznamo, kolikšen vpliv so imela svetišča in njihovi svečeniki na življenje in delovanje posameznika. Saj so hodili tja po navete, saj so pričakovali od njih pomoči v vseh življenjskih neprilikah in nesrečah.

V svetiščih so se dogajali tudi čudeži: ozdravljenja, bolniki so zaspali v sladek spanec, ki jih je poživiljal, v katerem so se jim prikazovale prikazni in niso čutili bolečin. Svečeniki so v ta namen uporabljali hipnozo. Uspavali so na zelo mističen ceremonijalen način. Z najrazličnejšimi oblačili, z izbero primernega kraja so vzbudili v človeku čustveno razpoloženje. V svetiščih je vladal popolen mir, tako da je že sama okolica vplivala na človeka v blagodejnem pomirjevanju.

Pozneje, v dobi krščanstva, so se s to vedo bavili menihi po raznih samostanih in zdravili ljudi.

Hipnotizem se je začel razlagati na znanstveni podlagi šele okoli 16. stoletja. Vzrok temu, da je ostal tako dolgo časa kot okultna veda, kot nek skrivnosten pojav je ta, da je bil v službi najrazličnejših verstev. Verstvo se poraja iz čustvene strani človeka, ki ima razvoj v bojazni ter zavesti slabosti in odvisnosti od neznanih sil, ki posegajo v človeško življenje. Verstvo veruje v skrivnosti; kjer ne more dati pozitivne razjasnitve, se poslužuje mistike. Ne zahteva treznega raziskovanja in se ne opira na naravni razum.

Verstvo je starejše kakor znanost, kajti znanost je pojav človekovega razumnega in treznega raziskovanja in zbiranja podatkov, kateri so ji podlaga. Dokler ni človek dovolj umstveno napredoval, se je moral ukloniti svoji volji, ki ga je silila, da si osvoji ali pridobi naklonjenost stvari, katere mu koristijo in so mu neobhodno potrebne in od katerih se čuti odvisnega. Seveda se je v tem boju čutil slabega in odvisnega in ker si ni vedel drugače pomagati, je smatral tisto stvar za nekaj nadnaravnega, čije naklonje-

nost si je skušal pridobiti na različne načine. Šele pozneje, ko je začel zadoščevati vprašanju in zahtevam razuma, se je začel ravnati po njih in gledal na stvar drugače. Kar mu je bilo preje zavito v neprodno temo mistike, je gledal sedaj v čisti svetlobi resničnosti.

Temelj modernemu znanstvenemu hipnotizmu so položili učenjaki šele v 19. stoletju. Med preprostimi ljudstvom pa še danes živi vera, da je hipnotizem nekaj čudežnega in gledajo na ta pojav z začudenjem in strahom. Še vedno nosijo v sebi prepričanje, da je ta pojav v zvezi z duhovi in bajnimi bitji. To je znak zastarelosti, konzervativnosti, neizobraženosti, kar je škodljivo splošnemu napredku. Imamo pa še tudi izobrazene, ki ne gledajo na ta pojav kritično in ga zamenjujejo z raznimi okultnimi vedami, ker ne vedo, da se dajo vsi pojavi hipnoze razlagati znanstvenim potom.

St. B.:

Skautska razstava

V nedeljo popoldne, pred praznikom Vseh svetih, sem šel na izprehod. Namenjen sem bil v Tivoli, vendar je naključje hotelo drugače. Ko sem prišel mimo velesejmskega prostora, je bilo tam zelo živahno. Nad vhodom je bilo zapisano: SKAUTSKA RAZSTAVA... dijaki 2.—dinarja. »No, sem si dejal, si jo grem pa ogledat. Saj sem bil sam mnogo let skaut, pa tudi vstopnina ni preveč visoka.«

Vstopil sem. Razstava je bila v paviljonih, ki stojita vhodu nasproti. Živopisani lepaki, ki so viseli na stenah, so me takoj zbudili v oči. Bila so na njih razna skautska pravila, ki so res dokaz zdravega, treznega, mladega razuma; na drugih zopet statistike o skautskem delovanju. Lepe fotografije so pričale o smislu mladih delavcev za krasoto narave. Razstavo so izpolnjevali modeli praktičnega dela. Sredi dvorane je stal velik šotor, ki je kar vabil, da ga človek vzame s seboj

Kdor nacjonalist

ta Sokol

Hipnoza je umetno spanje, povzročeno na podlagi sugestije ali avtosugestije. Razlika med navadnim in hipnotičnim stanjem je le ta, da je človek v hipnotičnem stanju sprejemljiv za sugestije in da poslušajo samo tistega, ki ga je uspaval. Podvržen je volji hipnotizerja, da vidi, čuti, sliši in dela samo to, kar hoče hipnotizer. Predstave, ki mu jih hipnotizer vzbudi na podlagi sugestij, se mu prikazujejo tako jasno in točno, kakor bi gledal resnični predmet pred seboj. Na ta način lahko hipnotizer pričara pred oči hipnotizirance najrazličnejše stvari. Značilno pa je, da mu moramo afekte vzbuditi posebej. Sugeriramo mu n. pr., da ga je zapustila deklica, katero je imel zelo rad. Te sugestije mu ne bodo izzvale nobenih občutkov presenečenja ali žalosti. Vse to mu moramo šele vzbuditi posebej s primernimi sugestijami.

Uspeh poskusa je odvisen od hipnotizerja samega in od okoliščin. Predvsem je potrebna resnost in zanimanje za poskus. Poskusna oseba mora popolnoma zaupati v zmožnost hipnotizerja in se ne sme bati. Biti mora mirna, vsako razburjanje povzroča, da se poskus težko posreči ali pa ga sploh onemogoča. V hrupu se nam poskus tudi ne posreči, ker mora biti oseba zbrana v svojih mislih, kar je pa v nemiru nemogoče. Tudi ni posebne razlike med spoloma, pač pa je važno, kakšnega temperamenta je dotična oseba. Zato je važno za hipnotizerja, da spozna ljudi prej kakšni so. Niti dva človeka nista popolnoma enaka, skoraj vsak ima kako posebnost, kako posebno nagnjenje.

Splošno je ukoreninjeno mišljenje, da je hipnoza škodljiva. Kakor vemo, je hipnoza le umetno uspavanje, ki pa ne more biti škodljivo. Tudi je nepravilno mnenje, da je tisti, katerega se lahko hipnotizira, duševno slabič in da nima odpornosti, da nima lastne volje, ali pa, da nima močne volje. Ravno nasprotno se zdravega človeka najlažje uspava, medtem ko se slaboumne in duševno bolne ljudi ne more.

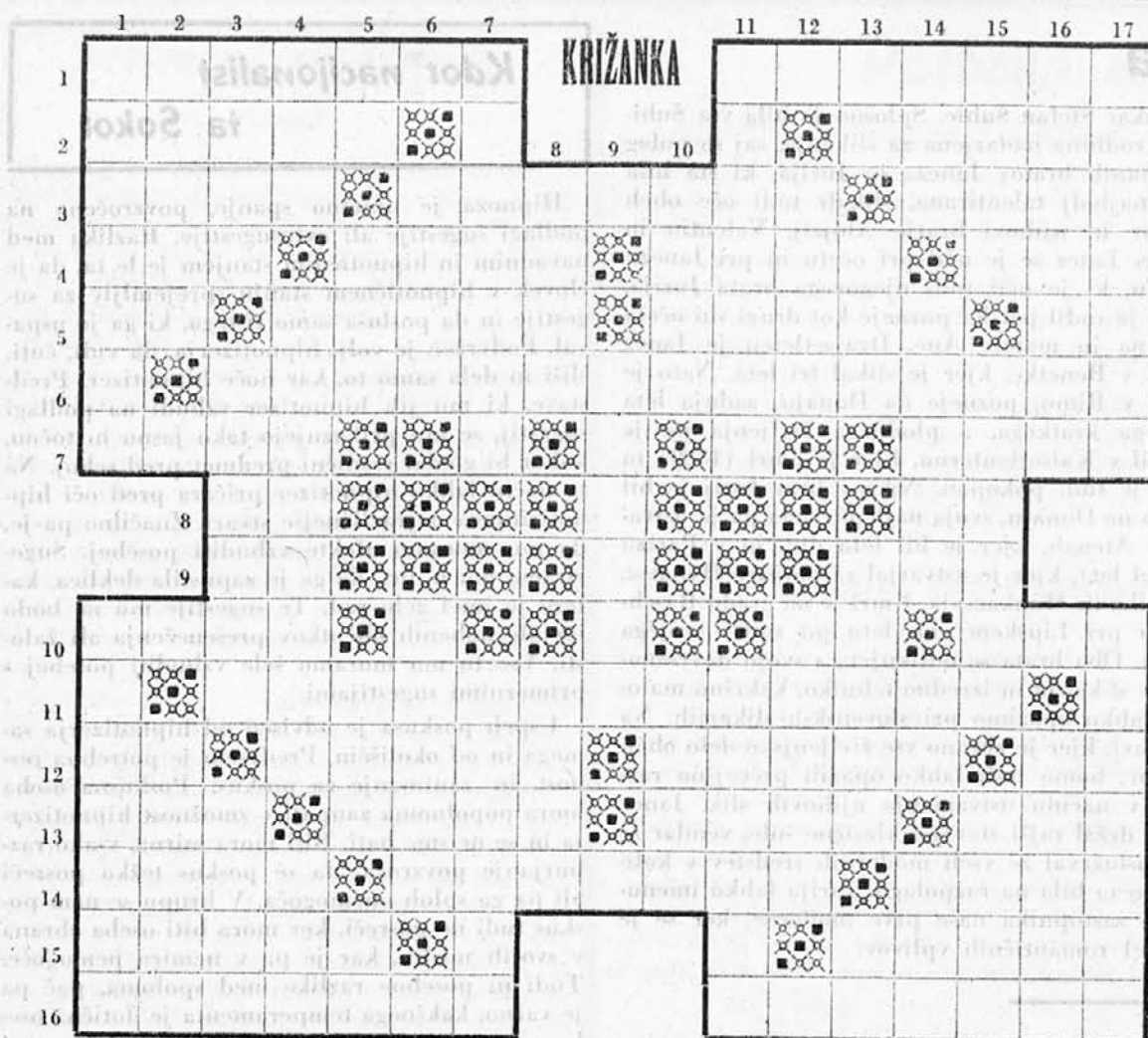
Dobro poznanje hipnotizma zahteva poleg teoretičnega znanja tudi poznavanje ljudi in mnogo lastnih izkušenj. Predvsem pride ta veda v poštev v zdravilstvu in se tudi lahko najbolj zanesemo na podatke zdravnikov o tej vedi.

Ne smemo pa pričakovati od hipnotizma kakih čudežnih stvari, zavedati se moramo, da ima vsaka stvar, tako tudi hipnoza in sugestije, svoje meje in zakone, preko katerih ne moremo.

in si ga postavi kje daleč v božji naravi, pod zeleno smreko, k bistremu studentu, ob plavo morje... Krenil sem v drugi paviljon. Tudi ta je bil poln obiskovalcev, ki so z zanimanjem ogledovali vsako najmanjšo podrobnost. Dvorano so krasila lepa rezbarska dela, ki so izdajala sem in tja pravi smisel za umetnost. Albumi s slikami o zadnjem jamboreu na Holandskem, so bili obiskovalcem razstave na razpolago in prav pridno smo listali po njih. Ogled razstave sem dovršil pri bogati skautski književnosti, ki je dokaz vsestranske omike in delavnosti.

Razstava mi je zapustila najlepše vtise. Ljubljanski skauti so z njo dokazali svojo pridnost in pokazali, kako mora mlad človek v teh težkih časih razumno živeti, da mu tudi zabava nudi ogromno koristi. Čestitamo jim k njihovem uspešnemu delu in jim želimo še večjega napredka.

REŠITEV NAGRADNE KRIZANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. ve, 2. se, 3. lira, 4. ca — pa, 5. pi — loka, 6. tonzura, 7. pi — kakao, 8. tasa — lama, 9. goloves — rasa, 10. rama — namera, 11. ze — fi — tace, 12. palica, ni, 13. pipin — v, 14. nitranec, 15. mira, 16. nec — va, 17. ni, 18. ca.

Navpično: 1. veselica — piton, — pitagora, 2. Rapalo — zuka — salo — ma — ze — pa, 3. dajejo tolkala — protinožec — mesto v Vojvodini.

Tenis

Stanje v SE-cupu.

Letošnje igranje za srednje evropsko teniško prvenstvo je bilo zaključeno z dvobojem med Italijo in Jugoslavijo. Do sedaj je odigrala vsaka država po tri dvoboje, ki so se zaključili s temile rezultati:

Austrija: Madžarska 3:3, Austrija: Jugoslavija 2:4, Austrija: Poljska 2:4.

Čehoslovaška: Italija 5:1, Čehoslovaška: Jugoslavija 3:3, Čehoslovaška: Madžarska 5:1.

Italija: Čehoslovaška 1:5, Italija: Poljska 1:5, Italija: Jugoslavija 2:4.

Poljska: Austrija 4:2, Poljska: Italija 5:1, Poljska: Madžarska 4:2.

Madžarska: Austrija 3:3, Madžarska: Čehoslovaška 1:5, Madžarska: Poljska 2:4.

Jugoslavija: Austrija 4:2, Jugoslavija: Čehoslovaška 3:3, Jugoslavija: Italija 4:2.

Poleg tega je Jugoslavija igrala še s Poljsko v Beogradu, toda pri stanju 3:1 za Jugoslavijo, je bilo igranje prekinjeno.

Po dosedanjih igrah je tablica SE-cupa ta-le:

1. Poljska . . . . . 3-3-0-0-13: 5-6(0)

2. Čehoslovaška . . . . . 3-2-1-0-13: 5-5(1)

Navpično: 1. Drugo ime za planinskega jereba — mesto v Istri. 2. Japonsko pristanišče — predlog — soglasnik — moško ime. 3. Domača žival (srbohrvatsko) — zbornica — del plotu. 4. Dejanje — naša obmejna postaja — zla sreča (srbohrvatsko). 5. Egiptovsko božanstvo — gospod (poljsko) — pomožni glagol — predlog. 6. Vokal — vstavi AERT — zelje (rusko). 7. Albanci v Srbiji — mesto v Zasavju. 8. Oče — stric. 9. Vokal — gora v Aziji — veznik (srbohrvatsko). 10. slavni raziskovalec (D = O) — zamisli. 11. Napravimo — obložen z apnenčevu kapniško tvorbo. 12. Soglasnik — priprave za reparaturo ladij — proč! — vokal. 13. del voza — angleški naslov (fon.) — izpuščajev — SB. 14. Označba za denarno enoto (obrnjeno) — poljedelec — veznik — ime filmske igralke. 15. Moško ime (obrnjeno) — mesto v Indiji — barva. 16. Požira — soglasni vokal — letopisi. 17. Polotok v Ameriki — opasen.

Vodoravno: 1. Hrvatski pisatelj — žuželka. 2. Gibanje morja — vokal — soglasnik — čistilni pripomoček. 3. Dajejo tolkala — protinožec — mesto v Vojvodini. 4. Stara turška mera — gora na Koroškem — reka na Gorenjskem (4. sklon, narobe) — pomola. 5. Egiptovsko božanstvo — težinska mera za dragulje — opojna pijača — kemični znak za arzen. 6. Soglasnik — čin v mornarici — predlog. 7. Dušik (srbohrv.) — srbohrvatski veznik — R — vokal — blodi. 8. Kemični znak za sudibden — vokal — medmet. 9. Zlato (francosko) — R — večina (tujka). 10. Izumrli evropski narod — soglasnik — vokal — kratica — nemška reka. 11. Soglasnik — če dodamo n pomeni samodržčen — vokal. 12. Pesniška oblika veznika — rimsko preddvorje — neprijetno zadene — medmet. 13. Dolina (nemško) — stara italijanska plemiška rodbina — z l v začetku pomeni poslanca — osebni zaimek. 14. Azijska država — slavni slikar — prvi letalec. 15. Nadomešča denar v igralnicah — soglasnik — slovenski slikar. 16. Država v USA — pariški bar.

REŠEVALCEM KRIZANK

Ker se nagradno žrebanje za zadnjo križanko radi tehničnih zaprek še ni vršilo, bomo ime nagrajenca objavili šele v naslednji številki. Nagrado bo pa prejel v nekaj dneh.

UREDNIŠTVO

3. Jugoslavija . . . . . 3-2-1-0-11: 7-5(1)

4. Austrija . . . . . 3-0-1-2- 7:11-1(5)

5. Madžarska . . . . . 3-0-1-2- 6:12-1(5)

6. Italija . . . . . 3-0-0-3- 4:14-0(6)

Na tablici se jasno vidi velika premoč prvih treh, ki so se močno oddaljili od ostalih. Zlasti zanimivo je to, da so prve tri na tablici slovaške države! Vprašanje je sedaj edino še to, če bodo hoteli slabši v tablici še naprej tekmovali, ker jim ne bo šlo v račun, da morajo biti tudi oni enkrat zadnji, čeprav v tenisu. Kajti pri drugih sportih, kakor n. pr. pri nogometu, stalno zasedajo v srednji Evropi prva mesta ter pomilovalno gledajo zlasti nas »Balkance«, ki se moramo, kakor trdijo, učiti sporta šele pri njih in so v splošnem mnenja, da Slovani nismo za sport.

Konec tega tekmovanja bo drugo leto. Prva bo kakor se da soditi Čehoslovaška, druga Jugoslavija, dalje Poljska, Austrija, Madžarska in poslednja Italija.

Vr—Zo.

O počitnicah je bil najvažnejši šahovski dogodek olimpijada 19 držav v Stockholmu. Vršila se je v znamenju mladine, čeprav kakega posebnega novega talenta niso odkrili. Povprečna starost udeležencev namreč pada od olimpijade do olimpijade. Stari Marshall je z razočaranjem ugotovil, da skoraj nobenega udeleženca več ne pozna. Prepričevalno in četrtič zaporedoma so zmagale Zedinjene države ameriške, ki so postavile v svoje moštvo same vele mojstre: Reshemskeya, Fine-a, Kashdana, Marshalla in Horowitza. Dobile so 16 mečev in 2 remizirale, t. j. skupaj 54½ točke. Neporaženi so ostali tudi Madžari s 48½ točk, sledi nepričakovano Argentina v družbi s Poljsko (47 točk). ČSR je bila šele peta s 45 točkami, Holandska 44, Estonska in Litva po 41½ in kot deveta komaj Jugoslavija (40 točk), medtem, ko je bila Švedska — zadnji evropski prvak — za nami z 38½ točke itd. Evropske države so v splošnem zelo razočarale, (z izjemo Madžarske in Holandske), med nje moramo prištevati žal tudi Jugoslavijo s svojim pomlajenim moštvom, ki še ni dovolj izkušeno. Upati pa smemo, da bo prihodnjic že mnogo boljše. Poleg Rusije je torej Amerika najboljša in najmočnejša šahovska dežela.

Kongres v Stockholmu je moral med drugim rešiti težko vprašanje, kdo je naslednji najupravičenejši oficijelni kandidat za svetovno prvenstvo. Po bojnem glasovanju je dobil večino Flohr pred Capablancu, kar je povzročilo velike spore: posebno sta zamerili Amerika in Anglija. Svetovni prvak dr. Euwe se je obvezal, v stremljenju, da kolikor toliko pomiri duhove, da bo prihodnje leto odigral meč s Capablancu, nato s Flohrom, seveda vse pod pogojem, da tudi v drugič premaga dr. Aljehina.

(Dalje prihodnjic)

★

Rešitev problema iz prejšnje številke:

1. Ka5, Tg8. 2. Sd4 +

e1d + 2. Kb6

Kb7 2Se7 + —

1. Kb5? Tg8 2. Ka5, Tc8

Problem

H. von Gottschall:

Beli: Kc3, Dg7; Sc8 in h4

Črni: Ke6, Sa8; c6

Beli je na potezi in matira črnega v 2 potezah.